

MARIUS OPREA

ROLA 800

CONSTANTIN HAGEA,
omul care a umilit Securitatea

CORINT
BOOKS

—2018—

Introducere

Sala de lectură de la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) este un loc cald și prietenos. În contradicție cu ambianța, odată deschis un dosar din aceste arhive, te cufunzi într-o altă lume – a mizeriei umane, dar și a măreției ei. Aici este, de fapt, locul în care realizezi că adevărata natură a comunismului nu poate fi descrisă numai cu mijloacele analitice ale istoricului, așa cum nici natura umană nu poate fi surprinsă în toată complexitatea ei în vreun tratat. Pentru că, în sine, viața nu e totuna cu știința, pe care o cuprinde, aceasta fiind parte a ei, acea încercare euristică de a o explica. Viața unui om este mult mai plină de taine și departe de orice tipare prestabilite. Ce joc matematic, ce teoreme ale fizicii pot stabili cum curge un destin sau din ce rațiuni exacte se petrece un eveniment, cine ar fi putut, de pildă, prezice cu un an înainte căderea Zidului Berlinului? Sunt momente de fulgerare în viețile noastre, dar și în istorie, în care intervine „rolul întâmplării” – mie îmi place să-i spun Pronia –, un șir de coincidențe pe care apoi le socotim fie fericite, fie nefericite, care stau departe de propria noastră voință, putere și decizie, dar înrăuresc cursul istoriei, precum și pe cel al vieții noastre. În aceeași măsură, comunismul este la fel de greu de închis în tiparele descrierii, ca și destinele oamenilor care au populat țările cuprinse într-un sistem de state închinat unei ideologii în care natura umană era supusă imperiului fricii – în rest, organizarea

puterii, manifestarea ei și înrâurirea asupra supușilor țin de detalii – în care adăsta adesea chipul întunecat al diavolului. Tocmai aceste detalii sunt cele care nu au cum să fie prinse, dincolo de o axiomatică definiție a sistemului comunist, într-o singură explicație științifică. Dacă e să încercăm, totuși, s-ar putea spune că regimul comunist a fost o dictatură autoproclamată, în care latura agresivă, întunecată, rece și bănuitoare a omului a fost determinantă în mai toate împrejurările și s-a manifestat cu preponderență în toate aspectele vieții. În comunism, omul obișnuit nu aștepta nimic bun de la ziua de mâine. Singura speranță era, la începuturile regimului, legată de efemeritatea sa și de o intervenție dinafară, care printr-o minune să readucă și să repună în tiparele ei viața de odinioară. Apoi, după ce anii au trecut și s-a vădit că o asemenea intervenție nu se va produce, că americanii nu vor veni niciodată, iar noua putere s-a consolidat violent și agresiv, speranța se lega de câte un personaj luminat din interiorul sistemului, care să realizeze o utopică reformare a lui și să slăbească șurubul constrângerilor la care natura umană era supusă. Nici măcar în tainițele celulelor de anchetă, oamenilor nu le-a dispărut puterea de a spera și tocmai de aceea, avizi după informații noi, ei interpretau fiecă semn politic cât de mic, exterior sistemului sau din interiorul lui, drept o șansă de a aduce o minimă umanizare a acestuia. Tânjeau după o diminuare a spaimei în care trăiau și care le măcina viața, alături de sărăcie, munca înrobitoare și strivirea personalității, sub povara proiectului „Om nou”. Își doreau, în corul de lozinci, puțină liniște, măcar un ceas, în care să trăiască doar pentru sine. Era un lux rar în acea lume, în care constrângerea era regula și libertatea era golită de conținut, în care numai lozincă nimea regula.

Nimic mai straniu decât aceste ceasuri trăite aici, la CNSAS, în lectura unor documente rămase din acea lume, în vreme ce ascult hiturile anilor 1980 la căștile laptopului în care le transcriu, unul după altul; acte, adrese, declarații, fișe individuale, ordine și rapoarte care toate disecă și oglindesc un destin aflat sub lupa poliției politice.

E un moment în care te afli într-un nod al istoriei, momentul în care semnificativul devine semnificat și cuvintele îmbracă poveștile unor oameni care încep să apară de sub apele tulburi ale uitării, pentru a intra acolo și atunci în clipele vieții tale și, mai apoi, prin tine și puterea cuvântului tău, în viața semenilor. Un moment care îți arată că nicio viață nu dispare fără să lase semnul ei pe pământ, pentru că așa s-a orânduit, ca istoria să fie o sumă de destine, împletite într-o poveste care curge la nesfârșit și tu ai primit darul de a putea surprinde o clipă din această curgere a ei și a așterne aici.

Stau nemișcat pe scaun ore întregi, într-o tăcere asurzitoare, în care muzica nu este decât un medicament administrat la volum maxim, o perdea pentru a-mi putea păstra nervii intacti în fața suferinței despre care mai întâi citesc, pentru a scrie apoi, în vreme ce cuvinte se adună în voci tot mai clare și puternice, ale căror tonuri se împletesc într-o litanie copleșitoare și se ridică la cer. Un dosar din arhivele Securității – orice dosar – are ca obiect o acțiune a acesteia împotriva unui om socotit cândva „dușman” al orânduirii la care semenii săi au fost supuși, iar el a ales sau a fost ales să nu se supună. Filele lui deschid o fereastră către o lume stranie, a mirosurilor care îți invadează imaginația, populată cu ofițeri obtuzi în hainele lor îmbăcsite de tutun și de sudoarea fricii, pe care o ridicaseră la rang de religie, de mirosul de pucioasă al delațiunii și cel de sânge amestecat cu vomă al celui bătut până la leșin, într-o cameră zidită la șase metri sub pământ, unde se deschide poarta către iad și cerul intră numai pentru a culege sufletul celui mort.

În cazul nostru, e vorba de un om supus, la capătul poveștii sale, torturii într-o închisoare de maximă siguranță, unde dosarul avea să se închidă și subiectul lui avea să-și găsească sfârșitul într-o zi de decembrie a anului 1960. Toate documentele, urmărind zilele acestui om atâta cât a trăit, disecându-i pe tot parcursul ei viața până în cele mai intime unghere ale gândurilor și speranțelor sale, se află copiate pe o rolă de microfilm. Fâșia îngustă de celuloid, mărită de ecranul aparatului de citire, a înghițit în rola cât palma

o întreagă viață și frânturi din multe altele. Este închisă, de obicei, în întunericul arhivei, într-o cutie mică și protectoare de plastic, care încape ușor în podul palmei, alături de multe alte povești, în tăcere – până în momentul în care sunt deschise și te copleșesc până stau să te frângă, sub greutatea și măreția simfoniei de voci care se împletesc și ridică toate tonul, cerând spre a fi ascultate. Aici încep să spun povestea din această rolă de microfilm (una dintre miile), pe care am aflat-o în arhiva fostei Securități, odată cu destinul închis în ea. Până când, în lunile ianuarie și februarie ale lui 2018, întâmplarea – sau Pronia, mai bine spus, sau, cum cred acum, dorința nestrămutată a omului despre care documentele povestesc de a i se cunoaște faptele vieții sale, oricând va fi să se întâmple aceasta – a făcut ca un vechi aparat Canon să mărească sub lupele sale paginile micșorate cât unghia și să lumineze povestea. De fapt, este destinul unui om pe numele său Constantin Hagea, cu virtuțile, slăbiciunile, faptele și întâmplările vieții sale, toate fiind cuprinse în diverse dosare ale Securității, copiate pe un singur microfilm, în ceea ce se numește, după clasificările și normele arhivistice, „rola 800”.

Capitolul 1

Fișa personală

Sub această titulatură (mai sunt numite și „fișe individuale”) sunt stocate în dosarele Securității informațiile socotite esențiale despre un om care intra în atenția ei. Populația activă a României a fost, practic, cuprinsă într-o imensă cartotecă. Sunt milioane de fișe personale în toate dosarele poliției politice, pentru că fiecăruia dintre cei intrați în vizorul ei i se întocmea o astfel de fișă, ca și tuturor rudelor, prietenilor și apropiaților săi. Există fișe-tip – care cuprind elemente de identificare și caracteristicile fizice ale persoanei, adeseori și o fotografie – și fișe realizate în detaliu – care descriu biografia, prezintă întreaga familie, mediul celui căruia i s-a întocmit fișa, incluzând și date și descrieri ale atitudinilor și acțiunilor sale de dată mai recentă, aceste din urmă materiale fiind utilizate de securiști în prelungi ședințe de analiză cu privire la persoana aflată în atenție. În acest mod se stabilea cum să fie căutată și prinsă o anumită persoană (dacă era vorba de un fugar) sau cum să fie anchetată, după ce a fost arestată; în ce dosar și „complot” mai putea fi implicată, în urma unor noi investigații sau a arestării altor apropiați și așa mai departe; sau ce se întâmpla cu dosarul întocmit pe numele acelei persoane, după moartea sa. Toate ordinele, fișele, planurile de acțiune și corespondența operativă internă cuprind și privesc un munte de nume ale celor vizați de Securitate cel puțin într-un moment al vieții lor, încât se poate spune că Securitatea a alcătuit fișe personale, sau cel puțin a menționat în vreun

raport ori într-un dosar de urmărire informativă, pe aproape fiecare locuitor matur al țării. De altfel, acesta era visul mărturisit al securiștilor: să întocmească un dosar pentru fiecare locuitor al țării. În 1989 – când Securitatea se sluzea de peste 400 000 de informatori, dintre care 136 000 activi – aproape că reușiseră.

Fișele personale erau materia primă în ședințe operative, în care un Dumnezeu în uniformă de Securitate, cu grad și funcție de șef, hotăra ce anume să se urmărească în continuare, pentru ca un om să fie „mai bine cunoscut organelor”, care dispuneau atunci și acolo, în funcție de datele obținute privind faptele, opiniile și chiar intențiile „individului”, de destinul său. În cazul de față, al lui Constantin Hagea, care era fugar, reușind să scape de arestarea sa ca lider țărănist. Securiștii se străduiau din greu să dea de urma lui, punând în acțiune întregul său aparat birocratic și operativ și informatorii de care dispunea. Spre disperarea lor, înregistraseră eșec după eșec, vreme de mulți ani. E fascinant să descoperi, așa cum am făcut citind documentele cuprinse în rola 800, că până și legături sau întâlniri întâmplătoare între oameni, discuții pe care ei înșiși le uitaseră, ca fiind întâmplătoare și ne semnificative în raport cu propria existență, au fost consemnate în arhivele Securității și, undeva, pe culoarele Securității, alți oameni în uniformă, de care protagoniștii acelor momente n-au avut vreodată habar că-i urmăreau cu atenție, capătă o relevanță la care ei nu s-ar fi gândit. Practic, imaginea care ți se deschide asupra lumii, așa cum a fost ea interpretată și recreată de ofițerii Securității în dosarele lor este a unei imense tapi-serii, în care destinele se întrepătrund unele cu altele, se întrevăd inclusiv legături între persoane care, deși nu se cunosc între ele, fac pentru Securitate obiectul aceluiași tip de „problemă”, codificată de ofițeri printr-un număr care denumește o categorie de oameni în atenție. În esență, filosofia ofițerului de securitate se reduce la ideea că pe fața pământului nu se află oameni, ci „obiective”. Cu toții sunt socotiți (excepție nefăcând nici liderii comuniști și nici propriii camarazi, uneori ei înșiși victime ale războiului pentru putere din aparatul de securitate), aprioric și până la o dovadă contrarie,

posibili „dușmani ai poporului”. După modelul KGB-ului, Securitatea a trecut încă din momentul înființării ei la alcătuirea de liste și fișe personale ale potențialilor inamici ai regimului, care au stat la baza valurilor de arestări dezlănțuite după instaurarea „regimului de democrație populară” în 6 martie 1945. Acestea au utilizat dosarele recuperate aproape integral de la fosta Siguranță antonesciană, de la Serviciul Special de Informații (SSI), precum și de la Serviciul 3 Siguranță din Serviciul de Informații al Armatei din timpul guvernării antonesciene, care urmăriseră activitatea semi-clandestină a partidelor istorice, toate acestea efectuând operațiuni de urmărire informativă și filaj și alcătuiind dosare liderilor acestora. O evidență completă a „dușmanilor poporului” a fost realizată la finele lui 1951, fiind alcătuită sub coordonarea lui Alexandru Nicolski, atât pe baza vechilor arhive, cât și ca urmare a acțiunilor întreprinse de Siguranța intrată sub controlul comunist odată cu instalarea guvernului dr. Petru Groza și, de la 30 august 1948, de nou înființata Direcție Generală a Securității Poporului (DGSP). Această „evidență a elementelor dușmănoase”, cum a fost mai exact intitulată, cuprindea 417 916 de nume de oameni *încă* liberi, dintre care în „problema legionară” erau încadrați 48 800 (12 400 dintre ei cu funcții de conducere, de la șef de cuib până la instructor). Lista mai cuprindea 47 491 de foști lideri ai partidelor istorice (de la președinți de organizații comunale, de plasă, orășenești și județene până la nivelul conducerilor centrale) și 131 114 „elemente dușmănoase pe linia cultelor și a sectelor”. Fusesse alcătuită atât o evidență a „foștilor exploataatori”, cât și una a foștilor deputați, senatori, prefecți, pretori, ajungându-se până la rude de gradul al II-lea ale foștilor miniștri și ale foștilor primari de orașe din 1918 până la 6 martie 1945, categorie care totaliza 4 867 de persoane. Dintre acestea, se arată că „2 384 sunt în viață și în libertate”¹. Valurile de

¹ „Sinteza de activitate a DGSP pe anul 1951”, vezi Marius Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a securității în documente (1949–1989)*, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 236, nota 352 (în continuare, M. Oprea, *Banalitatea...*).

arestări au fost concomitente și consecutive cu alcătuirea listelor de „dușmani ai poporului”, care cuprindeau, invariabil, „fișa personală” de identificare a fiecărui individ.

Folosind toate metodele pentru acapararea puterii, liderii comuniști au utilizat ca primă armă represiunea, care i-a avut drept țintă pe principalii lor inamici politici (legionari, țărăniști, liberali și social-democrați), împotriva cărora au fost organizate numeroase acțiuni diversioniste și provocări; iar mulți dintre ei, captivi iluziei unei „intervenții a Aliatilor” care ar fi urmat să scoată România de sub ocupația sovietică (garantul noii puteri „democrat-populare”), au căzut victimă acestora, pentru a sfârși în închisori și lagăre. În cadrul Siguranței, devenită DGSP din 30 august 1948, foștii țărăniști precum Constantin Hagea, protagonistul acestei cărți, făceau obiectul „Problemei 58029”, care viza urmărirea și arestarea liderilor fostului Partid Național-Țărănesc (PNT). După scoaterea în ilegalitate a partidului în 29 iulie 1947, în urma înscenării de la Tămădău (o cursă întinsă cu două săptămâni înaintea liderilor țărăniști, ademeniți să părăsească țara la bordul unui avion – în care președintele partidului Iuliu Maniu nu a picat însă), valurile de arestări îndreptate împotriva național-țărăniștilor s-au dezlănțuit în întreaga țară. Listele erau deja pregătite. La scurt timp după aceea, și celelalte două partide de opoziție, Partidul Național Liberal-Brătianu (PNL) și Partidul Social-Democrat Independent (PSDI), și-au încetat activitatea, sub presiunea amenințătoare a valurilor de arestări deja dezlănțuite în țară. Până la începutul anilor 1950, vechea elită politică a acestor partide, ca și a tuturor structurilor instituționale din vechea Românie, avea să fie aruncată în închisoare. Arestările au început din toamna lui 1944, sub pretextul pedepsirii „criminalilor de război”, a celor care împinseseră țara în războiul antisovietic, dar au intrat ulterior în banalul cotidian, devenit unul amenințător pentru toți românii, care percepeau din ce în ce mai acut „democrația populară” drept un regim de ocupație

sovieto-comunist. Primul ordin al Direcției Generale a Poliției de Siguranță privind arestări în masă, cu numărul 23987/1944, privea arestarea foștilor legionari. Represiunea s-a făcut însă mai puternic simțită în special după 10 februarie 1947, data la care România a semnat tratatul de pace.

Scăpată de sub tutela Comisiei Aliate de Control, titulatură care avea adăugată într-o sugestivă paranteză cuvântul „Sovietică”, în următoarele două luni, puterea comunistă din România a dezlănțuit valuri succesive de arestări, astfel încât în vara lui 1947 a dat „lovitura de grație”¹ opoziției politice. Exploatănd din plin „momentul Tămădău”, aparatul de Siguranță, practic prima instituție comunizată după 6 martie 1945, când s-a instalat la putere guvernul „democrat-popular” al dr. Petru Groza, controlat de comuniști (și, prin ei, de ocupanții sovietici), a dispus arestarea conducerii PNT. Au urmat ancheta și procesul liderilor național-țărăniști în octombrie 1947, fără a se înregistra o reacție populară de proporții, așa cum ar fi sugerat rezultatul alegerilor din noiembrie 1946 – pentru că românii din toată țara se aflau deja sub valurile fricii și sub teroarea unei posibile arestări. Executând întocmai dispozițiile comuniștilor, care acționau la ordinele Moscovei, organele represive au trecut la treabă. Mai întâi a fost emis Ordinul 45567 din 28 februarie 1947 al Inspectoratului General al Jandarmeriei, prin care se dispunea „identificarea și reținerea elementelor reacționar-fasciste”; i-a urmat Ordinul 18000/1947 al Direcției Generale a Poliției, care stabilea reținerea celor vinovați de „agitații și instigare contra siguranței statului” și Ordinul 50000/1947, prin care s-a ordonat arestarea fruntașilor partidelor istorice, trecute în afara legii. Principalul inamic era socotit PNT, câștigătorul legitim al alegerilor din 1946, înainte de

¹ Inclusiv istoricii străini au remarcat acest scenariu al Moscovei aplicat în România, care nu diferea de ceea ce se petrecea în celelalte țări rămase după Cortina de Fier. Vezi, de exemplu, Stéphane Courtois (ed.), *Du passé faisons table rase*, Éd. Robert Laffont, 2002.

falsificarea rezultatelor acestora; prin Ordinul 18000, s-a dispus urmărirea și arestarea tuturor fruntașilor săi. Că lațul se strângea, nu mai era o necunoscută pentru cei vizați. După cum arată o notă informativă din 19 mai 1947 a Corpului Detectivilor, structura polițienească din cadrul Siguranței Statului care fusese creată de comuniști la data de 6 martie 1945 și în fruntea căreia fusese pus Alexandru Nicolski, viitorul subdirector al Securității și fost agent sovietic arestat pentru spionaj și deținut în timpul războiului în închisoarea de la Aiud, Iuliu Maniu a fost avertizat că va asista la o invazie de agenți NKVD „îmbrăcați civil care supravegheau punerea în aplicare a tuturor ordinelor date de guvern”. Mai repede decât se aștepta, Maniu avea să constate el însuși că amenințarea era reală. La finele lui 1947, unsprezece volume din dosarul-problemă 5260 (partide istorice) conțineau sute de pagini fiecare, sub titlul „Materiale privind condamnați ce se află în penitenciare”, incluzând „cereri de reținere și tabele cu persoane reținute conform ordinului 18000/47”, care îi privea pe fruntașii național-țărăniști. Din plasa Siguranței scăpaseră însă unii dintre aceștia; câțiva (de altfel, puțini), mai norocoși, au reușit să părăsească țara, alții – printre care și Constantin Hagea – s-au ascuns, așteptând o iluzorie „venire a americanilor”, o salvare a țării și a lor înșiși. După cum se știe, nu s-a întâmplat nici una, nici alta.

Pentru securiști, ca și pentru naziști, numele fiecărui om era urmat de un număr: cel al dosarului personal, cel de urmărit, de informator sau, după caz, de numărul fișei penale și al sentinței care l-a condamnat, ori de cel al deciziei administrative care l-a trimis în lagăr – locuri în care deținutul își pierdea identitatea, devenind el însuși un număr cu care se prezenta absolut obligatoriu înaintea gardianului sau a brigadierului din colonia de muncă; în temniță sau în lagăr, personalitatea omului era anulată și circumscrisă faptei pentru care el fusese condamnat, iar numele său nu mai era oficial rostit. Era, pur și simplu, numit generic cu termenul „bandit”, iar eticheta era urmată de un număr. Un

număr purtau și cei 417 916 de „dușmani ai poporului” aflați încă în libertate – numărul fișei lor personale, care însoțea lista pe care o alcătuiă la nivelul nou înființatei Direcții Generale a Securității Poporului subdirectorul acesteia, Alexandru Nicolski. Din total, 47 491 dintre persoanele notate erau foști fruntași național-țărăniști, iar dintre aceștia din urmă unul era Constantin Hagea. Majoritatea național-țărăniștilor care scăpaseră de primul val al prigoanei erau atent supravegheați de informatori, așteptându-se momentul în care urmau să „comploteze” împotriva orânduiri, ori cel puțin urmau să răspândească zvonuri răuvoitoare la adresa acesteia, pentru a fi arestați la rândul lor. În 1951, când lista cu „elementele periculoase” pentru orânduire a fost finalizată, 1 210 de foști membri ai partidelor istorice deveniseră informatori ai Securității – de obicei, pentru a scăpa de amenințarea temniței, dar și din oportunism.¹ Nici una și nici alta nu scuză josnicia actului. Puțini dintre ei scăpaseră din ochiurile fine ale plasei întinse de aparatul represiv asupra României și nu se știa despre ei nimic. Constantin Hagea s-a numărat printre cei care a rezistat vreme de șapte ani în clandestinitate, timp în care fișa sa personală nu s-a aflat atașată unui dosar penal, ci unuia de urmărire pe țară.

În arhiva fostei Securități păstrată la CNSAS se află patru volume de urmărire informativă, două pe hârtie, de câte 300 de pagini, și alte două pe microfilm, de peste cinci sute de pagini, pe coperta cărora stă scris „Dosar operativ Hagea Constantin”. Aproximativ jumătate din documente din primul volum microfilmă sunt pe rola 799, dar cea mai mare parte a acestora se află pe rola 800. Fișa lui personală, întocmită de Direcția Regională a Securității Poporului din Sibiu, în raza căreia se afla comuna Măgina, locul său de naștere, se află în primele două cadre ale dosarului operativ microfilmă; primul conține copia microfilmă a certificatului său de deces, care în ordine cronologică încheie această poveste. Fiind

¹ Marius Oprea, *Bastionul cruzimii. O istorie a Securității (1948-1964)*, Editura Polirom, Iași, 2008, f. 80 (în continuare, M. Oprea, *Bastionul...*).

întocmită pe la începutul anului 1949 – așadar, într-o perioadă în care Securitatea nu adunase nici din arhivele antonesciene și nici de pe teren date foarte multe despre el –, dar mai ales fiind supusă normelor unui chestionar cu rubrici tipărite, fișa e relativ succintă. Se știa despre Hagea că era „doctor și ziarist” (era, de fapt, doctor în drept, dar nu profesase niciodată), că avea studii universitare, situația militară satisfăcută, starea materială bună, originea socială țărănească și starea civilă căsătorit. La rubricile „Activitatea politică până în anul 1941”, „Din anul 1941 până la 23 august 1944”, „De la 23 august 1944 până la 6 martie 1945”, „După 6 martie 1945” stă scris peste tot „PNȚ-Maniu”. Fișa conține o scurtă „Caracterizare” („Bun organizator, cu priză în masa dușmanilor de moarte ai actualului regim, capabil de acte de terorism”) și „Observațiuni”: „A fost secretarul lui Iuliu Maniu și membru în Comitetul de rezistență și în Comisia interimară, dispărut. Lucrează subversiv pentru doborârea regimului nostru, este dispărut de la domiciliu. Are părinți și trei frați în comuna sa natală. Căsătorit cu Beatrice Iliescu, B-dul Magheru nr. 27, et. 6, ap. 45. Socrul numitului Hagea, anume Simion Iliescu, este profesor de gimnaziu la Liceul Cantemir, iar în timpul regimului Antonescu a fost *speaker* la postul clandestin de radio. Fost național-țărănist. Are idei naționaliste. Constantin Hagea are un unchi farmacist la Teiuș, iar altul farmacist la Aiud. Prietenii lui cei mai apropiați au fost [Ion] Domocoș¹ și [Leon] Bochiș. În ultimul timp, din cauza

¹ Din fișa penitenciară de la IICCMER reies următoarele: Ion Domocoș s-a născut în 11 septembrie 1911, la Bratca (lângă Aleșd, jud. Bihor). Era fiul comerciantului Gheorghe și al Ninei. Fost industriaș, proprietar al fabricii Domocoș, devenise la data arestării „agricultor în gospodăria proprie”, cu o avere de 1,5 ha pământ. Absolvise Academia Comercială, era căsătorit și avea un băiat și o fată. Fișa penitenciară arată că fusese arestat încă din 1949 și condamnat la un an de închisoare, iar după expirarea pedepsei a fost „internat” pentru 24 de luni prin Decizia 218/1950 a Ministerului Securității Statului, fiind transferat în lagărul de la Poarta Albă-Galeșu. De aici, a fost transferat în 19 august 1953 la Onești și apoi, din 5 ianuarie 1954, a intrat

unor certuri personale nu se mai înțelegea cu Bochiș¹. Cei doi indivizi menționați erau, într-adevăr, prietenii săi. Bochiș nu se mai afla în relații apropiate cu Hagea de prin 1947, dar nici cu „conducerea național-țărănistă” interimară, care, după o arestare a lui Constantin Hagea pentru o scurtă perioadă în primăvara aceluia an (asupra căreia voi reveni), îl bănuia că devenise agent al Siguranței. O notă informativă din martie 1947, dată de un anume M., socotit „sursă sigură”, arăta că liderii PNT rămași încă în libertate „au ajuns la concluzia că arestarea lui Hagea se datorește lui Leon Bochiș, care acum s-a descoperit ca agent. El este cel care [după părerea național-țărăniștilor – *n.a.*] a dat toate notele informative de la ședințele organizației secrete”, adică a conducerii partidului trecut în ilegalitate.² Acuzația era probabil nedreaptă și, ca în atâtea cazuri, a fost indusă chiar de către

din lagăr în închisoare, la Aiud și Timișoara, pentru „afaceri judiciare”. Pentru că, după condamnarea sa din 1955, s-a constatat că își ispășise cea mai mare parte din pedeapsă și pentru că avusese o „comportare bună” pe parcursul anchetei și al procesului, a fost amnistiat în 14 octombrie 1955, prin Decizia Prezidiului Marii Adunări Naționale. Într-o altă fișă penitenciară figurează cu o nouă arestare în 15 august 1959, după această dată fiind trimis în domiciliu obligatoriu în Bărăgan. Pe parcursul detenției, Domocoș nu-și pierduse speranța că în România lucrurile aveau să revină pe făgașul normal. O notă a unui informator care îl avea în atenție pe Nicolae Păunescu, fostul șef al tineretului național-țărănist din Ilfov, aflat cu domiciliu obligatoriu la Rubla-Galați, arăta că acesta, „în timpul cât a fost deținut, împreună cu Domocoș, a întocmit un *plan de redresare economică a României*, pe care proiectau să-l pună în aplicare atunci când vor fi din nou la putere”. Vezi CA/1/ASRI, Fond D, dosar 4148, f. 83.

¹ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare, ACNSAS), rola 799, dosar 88105, vol. 1, f. 2–3 (întrucât dosarul informativ 88105 al lui Hagea se află fotocopiât la finele rolei 799 și cea mai mare parte a lui în continuare, pe rola 800, vom cita pentru a nu încărcă lectura numai numărul rolei și fila, fără a relua și numărul dosarului).

² ACNSAS, Fond Informativ, dosar 0402651, vol. 1, f. 5 (în continuare, din aceleași considerente ca mai sus, nu vom mai cita numărul dosarului Hagea, 0402651, din fondul informativ, ci numai numărul volumului).

agenții secreți pentru a masca adevăratele surse, întrucât Bochiș avea să fie el însuși arestat în 15 august 1949 și condamnat la 7 ani de închisoare pentru o presupusă „activitate de spionaj”, constând în „legături cu Augustin Popa, care este fugit în Franța”.¹ Mai mult, din fișa matricolă penitenciară, aflăm că pe parcursul detenției Bochiș a avut, din perspectiva „organelor”, o „comportare rea”, ceea ce e de natură să îndepărteze suspiciunile unei colaborări cu poliția politică comunistă. Al doilea prieten, Ion Domocoș – un mic industriaș care susținuse financiar atât activitatea publicistică, cât și acțiunile refugiaților ardeleni la București, el însuși fiind unul dintre aceștia –, a fost adus în rândurile național-țărăniștilor chiar de Constantin Hagea, cu care legase o strânsă prietenie, nealterată în perioada tulbure, plină de teamă și suspiciune, de după război.

Aparatul Securității nu era mare, dar funcționa extrem de eficient ca aparat pur birocratic, care acoperea incompetența sub munți de hârtii sau când era vorba de smulgerea unor mărturisiri de la arestați, și mai puțin bine atunci când era vorba de obținerea de informații de la oameni aflați în libertate. Securitatea nu inspira încredere, ci teamă și nicio dorință de a colabora cu ea, în afară de cei care erau la rândul lor slugi credincioase ale ocupantului sovietic. La urma urmei, activitatea lor era relativ simplă: în acei ani, arestând la întâmplare un cetățean matur al României care nu era comunist, puteau fi siguri că arestează un dușman de clasă, așa cum era definit acesta prin criteriile lor. Ținând cont de standardele de pregătire ale ofițerilor, este de înțeles că preferau

¹ Augustin Popa – născut în 1893, la Ciugudu de Jos, județul Alba. A fost membru al Comitetului Executiv și președinte al Partidului Național-Țărănesc, filiala din județul Târnava Mică, deputat în mai multe legislaturi în perioada interbelică. A fost profesor de drept canonic și sociologie la Academia de Teologie Greco-Catolică din Blaj și ziarist, colaborator și apoi director la publicațiile din Blaj, *Unirea și Cultura creștină*, pe care le-a și condus o vreme. A reușit să se refugieze în Occident după 6 martie 1945, stabilindu-se mai întâi la Paris, de unde a ținut legătura (fatală pentru ei) cu mai mulți foști colegi de partid. Din Franța, a emigrat în Statele Unite ale Americii. A murit în 1974.

să aresteze oameni în toiul nopții și să-i tortureze pentru a obține ceea ce își puneau în gând să afle, decât să-i caute prin țară, în cazul în care dispăreau de la domiciliu. Bugetul primei organigrame a instituției, înființată prin Decretul 221 din 30 august 1948, prevedea un efectiv de 4 641 de posturi. După cum explica generalul Pintilie Gheorghe (de fapt, Pantelei Bodnarenko, fost agent NKVD, ca și adjunctul său Nicolski) la prima ședință după înființarea DGSP, „cauza este în primul rând din motivul [*sic*] că nu s-a putut aprecia la început capacitatea oamenilor și apoi pentru că s-a lăsat oamenilor posibilitatea de înaintare în grad”. Se cunoaște originea socială a cadrelor Securității: peste 64% dintre acestea erau foști muncitori și numai 2% intelectuali. Cu elan muncitoresc și multă muncă, lucrând în medie peste 10 ore pe zi, ofițerii poliției politice aveau însă un atu imens: toată lumea se temea de ei și ușile tuturor instituțiilor statului se deschideau în fața lor. A obține orice fel de informații cu privire la oricare persoană nu era deloc greu pentru ei, cu excepția informațiilor obținute de la o altă persoană, dacă aceasta se afla în libertate. În intervalul 1948–1950, Securitatea avea un număr redus de informatori, sub 10 000 la nivelul întregii țări. Colaboraționismul și delațiunea abia încolțeau. Dar compensa aceasta prin numărul celor arestați, de zece ori mai mare decât al informatorilor, de la care puteau obține informațiile dorite prin constrângere și tortură, prin tot arsenalul de violențe pe parcursul anchetelor și al regimului de detenție. În cazul unui fugar – așa cum era Hagea –, securiștilor le era mai greu să acționeze: cei aflați în beciurile Securității și ale închisorilor din întreaga țară sau între sârmele ghimpate ale lagărelor de muncă nu puteau decât să facă supoziții (ca și anchetatorii lor) privind locul în care s-ar ascunde.

Astfel că, pentru a-l depista pe dispărut, Securitatea a fost nevoită să iasă pe teren și să-și probeze capacitățile. Constantin Hagea, familia și prietenii săi au pus-o greu la încercare, dovedindu-i lipsa de eficiență, în absența mijloacelor de constrângere, pentru că, pur și simplu, securiștii nu știau pe cine trebuiau să ancheteze, ca să afle

unde se găsea fruntașul țărănist. Pe linie ierarhică, de la București, din birourile Ministerului Afacerilor Interne aflate în fața fostului Palat Regal, care găzduiau și temutul sediu al Securității Poporului, plecau către Direcția Regională din Sibiu, de care ținea localitatea natală a lui Hagea, adrese peste adrese, după ce toate informațiile agenților de teren le arătau superiorilor că fugarul părăsise capitala și se afla ascuns undeva în Ardeal. Pur și simplu, nu reușeau să-i dea de urmă acolo. La rândul lor, securiștii de la Sibiu îi presau pe cei din Alba, care, la rândul lor, se adresau celor de la Biroul de la Aiud, care aveau ghinionul ca Hagea să se fi născut la Măgina, la opt kilometri distanță de orașelul care adăpostea cea mai temută închisoare politică de pe teritoriul României, dar pe raza lor teritorială de acțiune. După cum au constatat securiștii din analiza documentelor pe care le aveau la dispoziție, plaiurile natale au fost de altfel și cele unde Constantin Hagea a avut ultimul contact cu autoritățile. Schimburile de adrese s-au succedat cu repeziciune, sub presiunea „centralei” pentru a completa „fișa personală” a urmăritului și a crește șansele de găsire și arestare a sa. Și adesea, la capătul șirului, oalele s-au spart nu o dată în capul subofițerului de la Securitatea din Aiud, care răspundea de comuna Măgina. De pildă, în adresa cu numărul 31/92270, din 27 septembrie 1952, Direcția Regională de Securitate Cluj, chiar sub semnătura colonelului Mihai Nedelcu, scria Biroului din Aiud¹: „Din constatările noastre, reiese că această problemă este tratată de Dvs. foarte superficial. Nu dați nicio importanță pentru intensificarea muncii informative în ceea ce privește identificarea numitului Hagea Constantin. Astfel, tov. slt. Moldovan Ilie, care are în primire sectorul de unde este născut acesta, ar fi de dorit ca să depună un mai mare efort pentru intensificarea muncii informative în rândurile rudeniilor sus-numitului, pentru a putea afla unde s-ar ascunde Hagea, deoarece este dispărut din 1947 și de la data dispariției lui, Dvs. nu ne-ați

¹ După reorganizarea teritorială a țării, Biroul din Aiud trecuse în subordinea Direcției Regionale de Securitate Cluj.

sesizat până în prezent niciodată unde s-ar afla acesta. Față de cele de mai sus, luați măsuri să se deschidă dosar de urmărire locală. De asemeni, să se recruteze informatori în jurul rudeniilor sale, iar rezultatele ne vor fi raportate la fiecare 15 ale lunii. Pentru neexecutare la termenul fixat, va fi făcut răspunzător tov. care lucrează în acest sector.”¹ Mai multe adrese anterioare solicitaseră date despre Hagea, la care sublocotenentul Moldovan răspunsese succint, cam în modul următor: „Nu am obținut vreo informație prin care să se confirme căci fugarul să-și fi făcut apariția sau locuiește în raza acelei comuni.”²

Era cumva de înțeles exasperarea șefilor de la Sibiu, Cluj și, mai ales, București. Din totalul documentelor conținute de dosarele din arhiva operativă care îl au ca subiect pe Hagea, peste 300 de pagini sunt ordine de la Direcția Generală a Securității Poporului, dispoziții și adrese de solicitare de la Regionale către securiștii de la unitățile subordonate și rapoarte de răspuns la acestea. Serviciul Județean de Securitate Alba trimitea astfel, cu raportul nr. 11/7879 din 28 iulie 1949, către Direcția Regională de Securitate Sibiu un asemenea răspuns, din zecile de schimburi de depeșe care o precedaseră, în căutarea lui Hagea. „La ordinul Dvs. nr. 112 /27265 din 10 iulie 1949 și urmare la raportul nostru nr. 11/7635 din 4 iulie a.c. referitor la numitul Hagea Constantin, fost fruntaș manist, în continuare raportăm următoarele: sus-numitul este născut în comuna Măgina, județul Alba, la 29 ianuarie 1905, din părinți Pamfil și Paraschiva. Semnalmente: are o înălțime de cca 1,75 m, părul castaniu rar, pe care-l poartă pieptănat pe spate, ochii căprui, nasul mare, barba și mustața rase. Din ultimele informațiuni obținute de la informatorul nostru, sus-numitul s-ar afla actualmente ascuns la București, după cum s-a aflat de la fostul căpitan Laurențiu Stâncel din Aiud, care a fost prieten bun cu sus-numitul, însă care din auzite știa că dr. Hagea este în București, nu l-a putut întâlni personal, cu

¹ ACNSAS, rola 800, f. 272.

² *Ibidem*, f. 270.

toate că în toamna anului 1948 a fost în București. Suntem informați că despre locul unde sus-numitul s-ar ascunde în București ar avea cunoștință numitul locotenent-colonel de administrație Silviu Beldeanu, care locuiește de mai mulți ani în București, însă adresa căruia nu i-o cunoaștem. Totodată, vă înaintăm fotografia numitului Hagea Constantin, pe care am reușit să o obținem în mod discret. Investigațiile noastre pentru identificarea sus-numitului continuă și constatările pozitive le vom raporta ca urmare.”¹ Măcar atât reușise căpitanul de securitate Iacob Popa, să facă rost de o fotografie a dispărutului, care era cea depusă la înscrierea candidaturii sale pe listele PNT, în circumscripția Alba, cu ocazia alegerile pentru Camera Deputaților. Dar cei de la Direcția Generală s-au mulțumit și cu atât. Și să ofere o pistă, ceea ce securiștii de la capitală nu reușiseră să găsească singuri. Silviu Beldeanu a fost cu rapiditate identificat: născut în 16 decembrie 1907, avea domiciliul în Piața Sf. Ștefan nr. 5, fusese ofițer pe la diferite unități din țară, iar din 1942 era ofițer administrativ la Ministerul Forțelor Armate, „unde e și în prezent. În cartierul unde domiciliază este cunoscut ca fost simpatizant al regimului antonescian și al armatelor hitleriste și, de asemenea, că se manifestă ostil regimului”. DGSP fusese înștiințată telegrafic înainte de întocmirea acestui raport, în 7 iulie 1949, că Beldeanu l-ar fi găzduit pe fugar „la sfârșitul anului 1948 și începutul anului 1949”², iar colonelul a fost imediat supus unui intens filaj, constatându-se că „este vizitat la domiciliu de persoane rămase încă neidentificate”³. Dar nici urmă de Hagea. Ulterior, abia după ce acesta din urmă avea să fie prins cinci ani mai târziu, a recunoscut, de-a lungul unui prim interogatoriu-maraton de 12 ore la care a fost supus în 13 mai 1954, că a fost adăpostit și de „maiorul Silviu Beldeanu, într-un bloc de vizavi de statuia lui Pache Protopopescu”. De la bun

¹ ACNSAS, rola 799, vol. 1, f. 4.

² Rapoarte de acțiuni de urmărire operativă ale Securității capitalei, ACNSAS, dosar I 402651, vol. 1, f. 20–23.

³ *Ibid.*, f. 179.

început și până la momentul interogatoriului, Securității și ofițerilor care l-au filat pe Beldeanu, sperând că vor da de Hagea, le-a scăpat informația că cei doi fuseseră colegi și buni prieteni în anii de liceu, la Aiud.¹ Două zile mai târziu după ce securiștii de la Sibiu transmiteau știrile despre fosta gazdă a lui Hagea la București, Direcția Regională de Securitate Cluj solicita prin adresa 11/25425 din 9 iulie 1949, semnată de locotenent-colonelul Gheorghe Cuteanu, „fotografia numitului”, întrucât „această fotografie ne este absolut necesară în scopul identificării numitului”. Total în ceață, Securitatea clujeană solicită „și anumite date unde ar putea fi identificat”². Dar nimeni nu avea la îndemână vreo adresă a fugarului – și cu atât mai puțin ar fi avut de gând să o pună la dispoziția altcuiva decât a șefilor mari de la București, cu cât capturarea fugarului pusesse deja în competiție cam toate „regionalele” Securității din Ardeal și pe toate acestea cu cea din capitală. În continuare Hagea era de negăsit.

„Fișa personală” își continua însă parcursul, fiind îmbogățită cu noi elemente, de natură să sprijine arestarea fugarului. În vreme ce ofițerii bucureșteni stăteau cu ochii pe toți cei despre care aflaseră că l-au cunoscut pe Constantin Hagea, ori îi filau familia soției și pe aceasta, în speranța deșartă că se va ivi pe acasă, problema fugarului a fost „prelucrată” la nivelul Serviciului Bande-Fugari din cadrul Direcției de Securitate a Poporului, nou înființat pentru a „dinamiza” lupta împotriva rezistenței anticomuniste, dar și pentru a-i găsi pe cei care s-au sustras arestărilor, mulți dintre aceștia alegând și ei calea munților. Acești securiști, aleși (cam cu greu) din elita celor deja remarcați prin inițiativele lor operative, desfășurate nu în anchete, ci mai ales pe teren, au întocmit, în fine, în 1 decembrie 1949, în baza informațiilor solicitate și primite din teritoriu, precum și în urma scotocirii vechilor arhive ale Siguranței și serviciilor secrete antonesciene, o fișă mult

¹ ACNSAS, rola 799, f. 67–79.

² *Ibid.*, f. 6.

mai completă a fugarului. O cităm pe larg, inclusiv pentru motivul că nu necesită prea multe intervenții pentru a o face inteligibilă, așa cum vom proceda în alte situații, din cauza exprimării și ortografiei ofițerilor și a subofițerilor din teritoriu, sau a directorului Securității, ucraineanul românizat Pintilie Gheorghe, pentru care până la moartea lui, în 11 august 1985, într-o vilă din cartierul Primăverii, limba română a rămas o taină. „Constantin Hagea s-a născut în comuna Măgina, jud. Alba, la 10 ianuarie 1905, fiind fiul lui Pamfil și Paraschiva, originea socială – țărănească (chia-buri), fost căsătorit cu numita Beata Ilieș din București, absolventă a Academiei Comerciale, în prezent divorțat, are o copilă minoră, serviciul militar satisfăcut la Regimentul 6 Vânători de Munte din Aiud cu gradul de sergent T.R., ca studii are doctoratul în drept. Este de profesie avocat, actualmente este dispărut de la domiciliu din 1947. Mai are șase frați și anume: Hagea Augustin, născut în anul 1886, de profesie agricultor, în trecut nu a făcut politică, cu domiciliul în Măgina; Hagea Paladia [corect Palaghia – *n.a.*], căsătorită Irimia, născută în anul 1889, de profesie casnică, în trecut nu a făcut politică, nu este încadrată în niciun partid, domiciliată în comuna Cacova; Hagea Candin, născut în anul 1902 [de fapt, 1892, greșeală a Securității preluată și în alte documente ale ei și îndreptată de nepotul său Liviu Hagea, care a parcurs acest manuscris pe timpul redactării lui – *n.a.*], de profesie agricultor, în trecut a fost membru PNT, în prezent nu este încadrat în niciun partid, cu domiciliul în Măgina; Hagea Domnica, căsătorită Groza, născută în anul 1898, de profesie casnică, în trecut nu a făcut niciun fel de politică, cu domiciliul în Măgina; Hagea Veronica, căsătorită Pitiriciu, născută în anul 1900, de profesie casnică, nu a făcut niciun fel de politică; Hagea Suzana, născută în 1904, de profesie casnică, cu domiciliul în Măgina. Tot timpul cât a fost elev de liceu a fost un element bun, fiind printre primii la carte. După absolvirea liceului, în 1927, s-a înscris la Facultatea de Drept din Cluj, pe care a urmat-o în particular, ocupând în

aceiași timp și funcția de grefier la Judecătoria din Aiud. Aceasta este și perioada în care sus-numitul își formează primele păreri politice, aderând la PNȚ-Maniu. Tot în acest timp, își creează o a doua carieră, care mai târziu devine ocupația lui principală, aceea de corespondent [de presă], publicându-și primele articole la *Foia Poporului*, care apărea la Sibiu. Din primele articole publicate s-a dovedit a fi un naționalist înfocat. Activitatea lui încetează o scurtă perioadă, când își face stagiul militar între 1932–1933, ca după terminarea stagiului să-și continue activitatea, dovedindu-se a fi un foarte bun propagandist și făcându-se din ce în ce mai cunoscut în cercurile PNȚ-iste. După cedarea Ardealului în 1940 își schimbă domiciliul la Sibiu, continuându-și activitatea de propagandă naționalistă, prin articolele pe care le publica în ziarul *Ardealul*, al cărui director ajunge. În anul 1941 pleacă pe frontul de răsărit cu Corpul de Vânători de Munte, în calitate de corespondent militar. Cu această unitate a luat parte la luptele din Crimeea, publicând articole în *Cuvântul Mareșalului*, precum și în diferite broșuri conținând impresii de pe front și cântece pentru ostași, în care a discreditat armata și poporul sovietic. După terminarea războiului, s-a stabilit cu domiciliul în București, dedându-se întru totul propagandei maniste și desfășurând o vie propagandă împotriva Partidului Comunist Român și contra democrației în general. Articolele sale pe care le publica în ziarul reacționar *Dreptatea* sunt foarte grăitoare în această privință. În curând, ajunge unul dintre oamenii de încredere ai lui Iuliu Maniu, fiind trimis de acesta în preajma alegerilor din 1946 în județul Alba, pentru a face propagandă manistă în vederea acestor alegeri. În scurt timp, a colindat aproape toate comunele din plasa Aiud și împrejurimi, pentru a-și câștiga simpatizanți, candidând pe lista de deputați pe județul Alba. Între timp, făcea dese călătorii la București, de unde aducea instrucțiuni și material de propagandă PNȚ. În urma alegerilor, văzând că rezultatul nu a fost cel scontat de el și fiindcă nu i-a reușit să intre în Parlament, unde a intrat numai avocatul

Tudoran Nicolae¹ din Alba Iulia, cu care a colaborat mult timp, a inițiat împreună cu protopopul Păstrav Ironim² din Aiud, la fel de mare țărănist, un memoriu pe care l-a prezentat personal lui Iuliu Maniu și care era semnat de vreo 60 de persoane din comuna Vălișoara, jud. Alba, prin care aceștia se plângeau că le-au fost furate voturile. A rămas mai departe la București, căsătorindu-se în anul 1947. După voiajul de nuntă, venind în comuna natală prin luna iulie, a fost arestat de organele Siguranței din Aiud, fiind pus în libertate a doua zi după arestare, cu condiția să părăsească imediat localitatea, întrucât prezența sa produce agitație în rândurile populației. Imediat după întoarcerea sa la București a dispărut de

¹ Tudoran Nicolae – născut în 4 februarie 1902, la Pianu de Jos, Sebeș-Alba. A fost arestat prin Decizia 101526 din 26 septembrie 1952 a Ministerului Securității Statului, Regiunea Stalin, pentru 60 de luni, fără să fie condamnat penal, pentru că fusese „președinte PNT și agent de legătură”, precum și „chia-bur”. În fișa sa matricolă penală scrie: „Starea materială în trecut: 14 hectare și 12 ari pământ, una casă și mașină.” A fost încarcerat la penitenciarul Galați, unde erau deținuți majoritatea liderilor național-țărăniști, și apoi la Lugoj. Eliberat mai devreme, în 7 iulie 1954, avocatul Tudoran a fost rearestat în 7 ianuarie 1955 (nu-i expirase întreaga condamnare) și a fost reîncarcerat la penitenciarul Codlea, de unde a fost definitiv pus în libertate în 23 septembrie 1955, la decizia Procuraturii Militare Brașov, în circumstanțele în care așa-zisele „pedepse administrative”, hotărâte fără vreun proces penal de Securitate, prin simpla ei decizie, au fost anulate – România intrase în acel an în ONU și trebuia să „dovedească” o minimă respectare a „drepturilor omului”. În acest sens, vezi site-ul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc – fișe matricole penale. (În 2006, am inițiat un proiect care a avut drept rezultat punerea în circulație liberă a aproape 100 000 de fișe matricole penale ale foștilor deținuți politici, scanate de specialiștii institutului din arhiva Administrației Naționale a Penitenciarelor.)

² În proiectul *Mecanisme represive în România (1945–1989)* al Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului se consemnează despre Ieronim Păstrăv că era „preot greco-catolic; originar din Teiuș, jud. Alba; paroh la Aiud; urmărit, arestat și anchetat de Securitate pentru refuzul de a abandona credința greco-catolică în 1948”. Vezi inst-idst.ro/ro/idst/mecanisme-represive/partea-ii-literale-m-p/p/pagina27. Printre fișele matricole penale, numele său nu figurează.

la domiciliu, fiind pus în urmărire de organele DGSP în cadrul Ordinului 18000.”¹

Dar oricât de completă ar fi fost fișa vreunei persoane căutate de Securitate, ea singură nu avea cum să îl aducă pe fugar în arestul MAI. Fără îndoială că în toți anii în care Hagea s-a aflat fugar, cei mai năpăstuiți au fost securiștii din Aiud. Nu puteau să concureze cu tovarășii de la Serviciul „Bande”, de la București, și nici cu ortografia lor, după cum o dovedește un referat din 30 octombrie 1952, al aceluiași Ilie Moldovan, năpăstuitul subofițer de securitate de la Biroul din Aiud, către colonelul Nedelcu de la Cluj: „Tovarășe comandant, având în vedere căci în comuna Măgina Raionul Aiud Regiunea Cluj avocatul Hagea Constantin care este fugit de la domiciliu din anul 1947 și în scriptele Sectorului 4 nu se găsește dosarul de urmărire locală a numitului, în trecut fiind membru în Partidul Național Țărănesc Maniu, iar mai târziu a ajuns secretarul general al lui Iuliu Maniu, pentru care fapt a dispărut de la domiciliu și pentru acest fapt necesită de a deschide dosar de urmărire locală, deoarece rudeniile acestuia în majoritate este cu domiciliul în Sectorul 4 adică în comuna Măgina. Toate rudeniile sus-numitului au făcut parte din Partidele Istorice și majoritate sunt clasați ca chiaburi. Astfel prezentând situația lui un caz ce interesează Securitatea propun deschiderea Dosarului de Urmărire Locală.” Aceasta, după ce de mai bine de un an, Constantin Hagea se afla dat în urmărire pe țară, în conformitate cu un ordin din 5 octombrie 1951, transmis în teritoriu de Direcția Generală a Securității. O lună mai târziu, în 30 decembrie 1952, la această adresă a fost adăugată o „fișă personală de urmărire locală”, din care reținem că „pentru activitatea lui, cât și trecutul lui dubios pe care l-a avut în trecut, Hagea Constantin a fugit de la domiciliu în anul 1947”. În 1953, semnătura sublocotenentului Ilie Moldovan dispărea, probabil odată cu el, din scriptele Biroului de la Aiud – și din Securitate.

¹ ACNSAS, rola 799, f. 251–254.

Cât despre Hagea, acesta parcă intrase în pământ, în ciuda restricțiilor care impuneau să nu poți circula fără buletin (iar el nu avea act de identitate, pentru că dispăruse de sub ochii poliției politice înainte de introducerea acestora) și a terorii tot mai efectiv instăpânită în România în urma valurilor de arestări – în șapte ani, între martie 1945 și martie 1952, au fost trimiși după gratii peste 100 000 de oameni, după afirmațiile primului ministru de interne comunist Teohari Georgescu. Toate acestea făcuseră mult mai dificilă supraviețuirea în libertate a unui fugar, căruia i se deschisese dosar de urmărire din 1 august 1949 și a cărui fotografie se afla, din toamna lui 1951, de când a fost dat în urmărire pe țară, în fiecare post de Miliție sau Birou de Securitate. Pregătind această căutare la nivelul României, în 20 septembrie 1951 Gavril Birtaș solicita serviciului tehnic să multiplice fotografia lui Hagea, obținută cu doi ani în urmă de Securitatea din Alba Iulia, în 230 exemplare, care urmau să fie trimise la unitățile regionale și raionale de Miliție și Securitate, iar de acolo să fie din nou înmulțite și trimise mai departe, în fiecare colț al țării.¹

Totuși, Hagea era de negăsit. Nici în timpul activității sale ca jurnalist, atât înainte de război, cât și în timpul refugiului la București din Ardealul de Nord ocupat în urma Dictatului de la Viena, sau în anii tulburi de după război, Constantin Hagea nu avusese o adresă stabilă. Era tot timpul pe drumuri, un ziarist înnăscut și de mare talent, care într-o Românie cu un curs normal ar fi ajuns, grație însușirilor sale, în elita politică a României, spre care făcuse primii pași deja din timpul războiului. Provenea dintr-o familie numeroasă și, în urma aplecării sale spre carte, fiind „prima generație în pantofi” din neamul său de țărani din Măgina, plecase la studii: încerca să schimbe lumea și, atâtă vreme cât lumea a evoluat în limitele normale ale democrației, a reușit să o facă. Când vechea Românie a dispărut, pentru a lăsa loc unei republici înrobite de ocupanți, de trădare și de mirosul de sudoare al fricii, parcă îl luase cu ea și pe ziaristul ardelean aflat în floarea vârstei.

¹ ACNSAS, dosar I, vol. 1, f. 270.

Cuprins

Introducere.....	5
Capitolul 1 – <i>Fișa personală</i>	9
Capitolul 2 – <i>De la anii de studiu la anii de refugiu</i>	29
Capitolul 3 – <i>La porțile întunericului</i>	89
Capitolul 4 – <i>Conspiratorii</i>	155
Capitolul 5 – <i>Fugarul</i>	209
Capitolul 6 – <i>Celula de sub casă</i>	293
Capitolul 7 – <i>Ultima zi de libertate</i>	333
Capitolul 8 – <i>Casa Răului</i>	377
Capitolul 9 – <i>Sfârșitul</i>	415
Addenda – <i>Din rezistență</i>	471
<i>Mulțumiri</i>	489